

Savak és lúgok

1

Hogyan ismerhetők fel?

- Indikátorral (A kémhatást színváltozással jelző anyagok)
  - Univerzál indikátor
  - Lakmusz
  - Fenoltalein
  - Vöröskáposzta
  - Tea

2

Indikátorok színei

	Savas kémhatás esetén	Semleges kémhatás esetén	Lúgos kémhatás esetén
vöröskáposzta	piros	kék	zöld
lakmusz	piros	lila	kék
fenoltalein	színtelen	színtelen	piros
metilnarancs	piros	sárga	sárga
univerzális indikátorpapír	piros	sárgászöld	kék

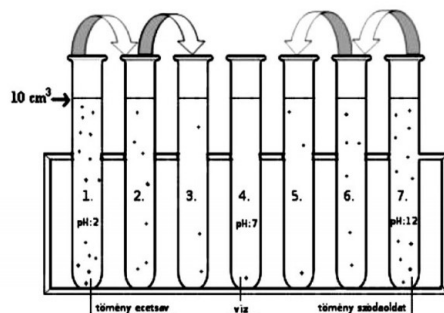
3

Növényi indikátorok

- Vöröskáposzta
  - savas/semleges/lúgos=piros/kék/zöld
- Meggy
  - a süteményben a sütőpor hatására/lúgos kémhatás/ megkékül
- Lila hagyma, cékla, vörös muskátli
- Hortenzia
  - lúgos/savas talaj= lila/rózsaszín virág

4

Hígítási sorozat készítése

5

Hortenzia savas talajban

és lúgosban

6

Érdekesség

- Rovarok színlátása
  - kék igen   vörös, szürke nem
- A beporzandó virág kék színű (lúgos)
  - Öregedésekor a szirmokban változik a kémhatás
- A megtermékenyült virág piros színű (savas)
Pettyegetett tüdőfű

7

Közömbösítés, sók hidrolízise

8

Közömbösítés

- A savak és a bázisok egymással való reakciója a **közömbösítés**.
- $\text{HCl} + \text{NaOH} = \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$
Sav   Bázis   Só   Víz
- $\text{HNO}_3 + \text{KOH} = \text{KNO}_3 + \text{H}_2\text{O}$
- $\text{H}_2\text{SO}_4 + 2\text{NaOH} = \text{Na}_2\text{SO}_4 + 2\text{H}_2\text{O}$
- $2\text{HCl} + \text{Ca}(\text{OH})_2 = \text{CaCl}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$

9

Sók

- Semleges töltésű ionos vegyületek
  - Pozitív töltésű kationokból és negatív anionokból állnak
  - Egyszerű ionokból: NaCl , CaCl_2 , CaS , Al_2O_3 , BaF_2
  - Összetett ionokból: CaSO_4 , MgCO_3 , Na_3PO_4 , Na_2NO_3 , NH_4Cl , $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$

10

Semlegesítés

- Ha a közömbösítés semleges kémhatást eredményez, akkor **semlegesítésnek** nevezzük.
- $\text{H}_3\text{O}^+ + \text{Cl}^- + \text{Na}^+ + \text{OH}^- = \text{Na}^+ + \text{Cl}^- + 2\text{H}_2\text{O}$
- A lényeg: $\text{H}_3\text{O}^+ + \text{OH}^- = 2\text{H}_2\text{O}$

11

Erős savak, gyenge savak

- Az erősebb sav könnyebben ad le protont, mint a gyengébb!!
- Az erősebb bázis könnyebben vesz fel protont, mint a gyengébb!!

Erős savból képződő bázis biztosan gyenge.

12

Gyenge savak

- A gyenge savak még híg vizes oldatban sem disszociálnak teljesen.
  - H_2CO_3 szénssav
  - HNO_2 salétromossav
  - H_2SO_3 kénessav
  - CH_3COOH ecetsav

13

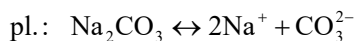
Sók vizes oldatának kémhatása

- Vízben oldódnak, ionjaira esnek szét, hidratálódnak
- Esetenként kémiai reakcióba lépnek a vízzel ☞ **Hidrolizálnak**
- Oldjunk vízben NaCl-ot, Na_2CO_3 -t, és NH_4Cl -t!
- Vizsgáljuk meg a kémhatásukat!
  - NaCl semleges
  - Na_2CO_3 lúgos
  - NH_4Cl savas
- **Miért???**

14

Sók vizes oldatának kémhatása

- A sók vizes oldatukban ionjaira disszociálnak.

- A karbonátion a H_2CO_3 savmaradékionja, nem szereti mindkét protonját leadva létezni. (erős bázis)
- Reakcióba lép a vízzel, protont vesz fel tőle

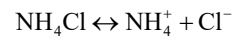

- A kémhatás **lúgos** lesz.
- A Na^+ jól van úgy, ahogy van, nem szól bele a kémhatásba.

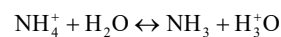
15

Sók vizes oldatának kémhatása

- Az NH_4Cl is ionjaira disszociál:

- Az ammóniumion, az NH_3 -ból (gyenge bázis), képződött, maga erős sav.
- Reakcióba lép a vízzel, protont ad át neki.

- A kémhatás **savas** lesz.
- A Cl^- ion jól van úgy, ahogy van, nem szól bele a kémhatásba.

16

Sók vizes oldatának kémhatása

- A NaCl esetében a maradék ionok erős sav (HCl) és erős bázis (NaOH) maradékai
- Mindketten gyenge sav/bázis kategóriába esnek (Cl^- , és Na^+)
- Nem adnak/vesznek protont a víztől a kémhatás **semleges**.

17

Lúgos hidrolízis

- Azt a kémiai folyamatot, amelyben a vízmolekula protont ad át egy só anionjának, vagy protont vesz fel a só kationjától hidrolízisnek nevezzük.
- **Lúgos hidrolízis**
  - gyenge sav sójának anionja (Na_2CO_3 , Na_3PO_4 , CH_3COONa) maga erős bázis
  - proton felvétele mellett a vízmolekulából hidroxidion képződik

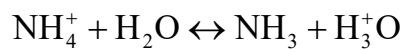

18

Savas hidrolízis

■ Savas hidrolízis

- gyenge bázis sójának kationja (NH_4Cl ; $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$; AlCl_3 , $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$) maga erős sav
- proton leadása mellett a vízmolekulából oxóniumion képződik

19

Semleges kémhatású sóoldatok

- Erős savból erős bázisból származó sók ionjai a vízben hidratálódnak
- Nem lépnek kémiai reakcióba
- Nincs hidrolízis
- Ezért oldatuk semleges kémhatású (KNO_3 , NaCl , CaSO_4 stb.)

20

Feladatok

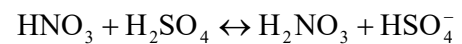
- Milyen kémhatású az alábbi sók vizes oldata? Miért?
  - KCl , NaNO_3 , CaCl_2 , Na_2SO_4
  - K_2CO_3 , CH_3COONa
  - $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$, NH_4Cl , AlCl_3
  - $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3$ (!)

Indikátorok, hidrolízis

21

Melyik a legerősebb sav??

- Nincs abszolút sav ill. bázis
  - Csak egymáshoz viszonyítva értékelhetjük őket
  - Egy vegyület az egyik reakcióban sav, mert nála erősebb bázissal került össze, a másokban pedig bázis

22